

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba (sprawozdawca)

SSN Michał Laskowski

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie skazanego **A.P.**

o wydanie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie w dniu 26 lutego 2025 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 20 września 2023 r., sygn. akt IV
Ka 628/23, zmieniającego wyrok łączny Sądu Rejonowego Poznań - Stare Miasto
w Poznaniu z dnia 8 lutego 2023 r., sygn. akt VIII K 474/22,

**uchyla zaskarżony wyrok w części w jakiej utrzymano nim w
mocy rozstrzygnięcie zawarte w pkt III wyroku łącznego Sądu
Rejonowego Poznań - Stare Miasto w Poznaniu (o umorzeniu
postępowania w pozostałym zakresie) i w tym zakresie przekazuje
sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w
Poznaniu w postępowaniu odwoławczym.**

Jerzy Grubba Dariusz Kala Michał Laskowski

UZASADNIENIE

A.P. wniósł o wydanie wyroku łącznego i połączenia nim następujących skazań z wyroków:

1. Sądu Rejonowego w Trzciance Roki Sądowe w Czarnkowie z dnia 21.09.2001r. w sprawie K 176/01 za przestępstwo z art. 13§1 k.k. w zw. z art. 279§1 k.k. popełnione w dniu 13.05.2001r., na karę roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę 100 stawek dziennych po 20 zł. Postanowieniem z dnia 26.08.2010r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu zarządził wykonanie kary 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności zaliczając na jej poczet tymczasowe aresztowanie. Skazany odbył tę karę w dniu 14.08.2022r.
2. Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 16.01.2004r. w sprawie V K 1742/03 za przestępstwo z art. 279§1 k.k. popełnione w okresie od 21 do 22.09.2002r. na karę roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę 40 stawek dziennych po 20 zł. Postanowieniem z dnia 23.02.2006r. Sąd Rejonowy w Poznaniu warunkowo zawiesił skazanemu wykonanie w/w kary na okres 5 lat. Postanowieniem z dnia 6.09.2010r. Sąd Rejonowy Poznań — Stare Miasto w Poznaniu zarządził wykonanie w/w kary. Skazany odbył tę karę w dniu 9.06.2021 r.
3. Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 16.12.2004r. w sprawie IV K 2320/03 za przestępstwo z art. 189§1 k.k. popełnione w dniu 26.05.2003r. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności. Postanowieniem z dnia 25.10.2005r. Sąd Okręgowy w Poznaniu warunkowo zwolnił A.P. wyznaczając mu okres próby do dnia 25.10.2008r.
4. Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 28.06.2007r. w sprawie XXIII K 2487/06 za przestępstwo z art. 270§3 k.k. popełnione w dniu 24.08.2006r. na karę 10 miesięcy ograniczenia wolności. Postanowieniem z dnia 19.02.2009r. Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu zamienił tę karę na karę zastępczą 150 dni pozbawienia wolności – skazany zrzekł się zasady specjalności.

5. Sądu Rejonowego Poznań – Stare Miasto w Poznaniu z dnia 1 grudnia 2020r. w sprawie III K 182/20 za przestępstwa z art. 291§1 k.k. w zw. z art. 65§1 k.k. popełnione w okresie od 6.09.2006r. do 14.01.2007r. na karę 3 lat pozbawienia wolności i grzywnę 200 stawek dziennych po 20 zł.

Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu wyrokiem łącznym z dnia 8 lutego 2023r. w sprawie VIII K 474/22 na podstawie art. 85§1 i 2 k.k., art. 85 a k.k. i art. 86§1 k.k. w zw. z art. 4§1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności wymierzone skazanemu wyrokami opisanymi w pkt 4 i 5 i orzekł karę łączną 3 lat pozbawienia wolności, a w pozostałym zakresie postępowanie o wydanie wyroku łącznego, na podst. art. 572 k.p.k., umorzył.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego i zarzucił w niej:

- obrazę przepisów prawa materialnego, w postaci art. 85§1 k.k. (w brzmieniu Kodeksu karnego obowiązującym w czasie popełnienia czynu - tj. przed dniem 1 lipca 2015 r.) w zw. z art. 86§1 k.k. (w brzmieniu Kodeksu karnego obowiązującym w czasie popełnienia czynu — tj. przed dniem 1 lipca 2015 r.) w zw. z art. 92 k.k. (w brzmieniu Kodeksu karnego obowiązującym w czasie popełnienia czynu - tj. przed dniem 1 lipca 2015 r.) w zw. z art. 4§1 k.k., poprzez jego niezastosowanie, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegającą na niewzięciu pod uwagę przez Sąd I instancji przy rozważaniu wymiaru kary łącznej stanu prawnego obowiązującego przed dniem 1 lipca 2015 r., który w sytuacji A.P. byłby najkorzystniejszą ustawą możliwą do zastosowania, albowiem zgodnie z treścią art. 4§1 k.k. należało wobec skazanego zastosować przepisy dla niego względniejsze, a takimi przepisami były art. 85§1 k.k., art. 86 §1 k.k. i art. 92 k.k. w brzmieniu obowiązującym w dacie popełnienia zarzucanych mu czynów, przewidujący możliwości orzeczenia kary łącznej zarówno z zastosowaniem zasady pełnej absorpcji, jak również wobec kar w całości wykonanych.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez objęcie wyrokiem łącznym również wyroków wymienionych w punkcie 2 i 3 części wstępnej zaskarżonego wyroku i za to wymierzenie mu kary łącznej roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności (przy zastosowaniu pełnej absorpcji);

ewentualnie o:

2. uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 20 września 2023r. w sprawie o sygn. akt IV Ka 628/23 zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uzupełnił podstawę prawną orzeczonej kary łącznej o art. 87§1 k.k., a w pozostałym zakresie utrzymał go w mocy.

Wyrok ten zaskarżył kasacją obrońca skazanego podnosząc w swej skardze zarzuty:

1. rażącego naruszenie przepisów prawa materialnego, w postaci art. 85§1 k.k. w zw. z art. 86§1 k.k. w zw. z art. 92 k.k. (w brzmieniu Kodeksu karnego obowiązującym w czasie popełnienia czynów – tj. przed dniem 1 lipca 2015r.) w zw. z art. 4§1 k.k., poprzez ich niezastosowanie, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia, polegającego na niewzięciu pod uwagę przez Sądy obu instancji stanu prawnego obowiązującego przed dniem 1 lipca 2015 r., który w sytuacji A.P. byłby najkorzystniejszą ustawą możliwą do zastosowania wobec niego, albowiem zgodnie z treścią art. 4§1 k.k. należało wobec skazanego zastosować przepisy dla niego względniejsze, bo przewidywały możliwość orzeczenia kary łącznej zarówno z zastosowaniem zasady pełnej absorpcji, jak również wobec kar w całości wykonanych;

2. rażącego naruszenia prawa procesowego, mającego istotny wpływ na treść wyroku, w postaci art. 457§3 k.p.k. w zw. z art. 433§2 k.p.k., poprzez niedokonanie właściwej kontroli odwoławczej zarzutów apelacji, ogólnikowe stwierdzenie poprawności orzeczenia Sądu I instancji, a zwłaszcza brak precyzyjnego wskazania, dlaczego ta, a nie inna ich konfiguracja została uznana za korzystniejszą dla skazanego oraz brak określenia granic kary łącznej;

3. rażącego naruszenia prawa procesowego, mającego istotny wpływ na treść wyroku, w postaci art. 433§1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegającego na zaniechaniu rozpoznania sprawy niezależnie od granic zaskarżenia oraz zarzutów podniesionych w apelacji, co skutkowało, że Sąd II instancji nie przekroczył z urzędu granic środka zaskarżenia i utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie Sądu I instancji, które zapadło z rażącym naruszeniem prawa karnego materialnego, tj. art. 4§1 k.k., polegającym na zastosowaniu przez Sąd Okręgowy ustawy

obowiązującej od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r., pomimo że w istocie nie jest ona ustawą względniejszą dla A.P.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu i przekazanie sprawy temu Sądowi Odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest częściowo zasadna. W szczególności dotyczy to zarzutu z pkt 2. Dwa pozostałe zarzuty w istocie pokrywają się z nim treściowo i od strony formalnej nie są postawione w pełni poprawnie – zwłaszcza w kontekście normy art. 519 k.p.k. (zarzut kasacyjny skierowany winien być do rozstrzygnięcia sądu odwoławczego ten zaś nie stosował w niniejszej sprawie wskazanych przepisów prawa materialnego, natomiast zarzuty naruszenia art. 433§1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., podniesione w tym samym zakresie, wzajemnie się wykluczają).

Istotą problemu podniesionego w skardze kasacyjnej jest wytknięcie przez obronę Sądowi Odwoławczemu, że nie rozpoznał on poprawnie zarzutów postawionych w apelacji, a wskazujących na potrzebę rozważenia orzeczenia kar łącznych w niniejszej sprawie w oparciu o inny stan prawny niż przyjął to Sąd Rejonowy wydający wyrok łączny wobec A.P.

Zarzut ten jest zasadny ponieważ Sąd Okręgowy, w istocie, w uzasadnieniu swego wyroku, ustosunkowując się do zarzutów apelacyjnych, ograniczył się do jednozdaniowego stwierdzenia – *„nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem jakoby w sprawie zaistniała możliwość zastosowania przepisów obowiązujących przed 1 lipca 2015 r. dla połączenia dwoma węzłami kary łącznej wyroków opisanych w punkcie 2 i 3 oraz odrębnego połączenia skazań z punktach 4 i 5.”*.

Stwierdzenie powyższe jest arbitralne i nie tylko nie zawiera żadnego wyjaśnienia zajętego stanowiska ale nawet nie odsyła do argumentacji Sądu Rejonowego. W istocie zresztą takie odesłanie nie było wykonalne w niniejszej sprawie, ponieważ również Sąd I instancji nie przedstawił w uzasadnieniu swego wyroku żadnych rozważań dotyczących możliwości oparcia rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie o stan prawny obowiązujący w czasie popełnienia przypisanych przestępstw, a więc przed 2015r.

W tym stanie rzeczy, zarzut obrazy art. 433§2 k.p.k. podniesiony w kasacji musiał zostać uznany za zasadny. Na Sądzie Odwoławczym ciąży bowiem obowiązek rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym. Obowiązek ten jest fundamentem prawa do obrony przysługującego każdemu oskarżonemu, ale i szerzej, stanowi realizację praw procesowych każdego uczestnika procesu karnego. W konsekwencji zaś, w warstwie konstytucyjnej, jest elementem prawa obywatela do sądu – sądu, który rzetelnie rozpozna jego sprawę, a więc i zrzuty postawione w środkach odwoławczych.

Bezsprzecznie w niniejszej sprawie wystąpił problem kolizji ustaw w czasie wynikający z faktu, że inny stan prawny obowiązywał w czasie popełniania przypisanych skazanemu czynów, a inny w czasie, gdy orzekana była kara łączna w ramach wyroku łącznego.

Taka sytuacja nakładała na sąd rozpoznający sprawę obowiązek przeanalizowania każdego stanu prawnego (mającego znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy) obowiązującego w określonych wyżej granicach temporalnych.

In concreto zatem, zważywszy że czyny przypisane skazanemu w niniejszej sprawie popełnione zostały w latach 2002 – 2007, a wyrok łączny zapadł w 2023r., rozważyć należało trzy stany prawne normujące sposób wymierzania kary łącznej i wynikające z przepisów:

- Kodeksu karnego obowiązujących w latach od 1 września 1998r. do 1 lipca 2015r.,
- znowelizowanych ustawą z dnia 20 lutego 2015r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015r., poz. 396) obowiązujących w okresie od 1 lipca 2015r. do 23 czerwca 2020r.,
- znowelizowanych ustawą z dnia 19 czerwca 2020r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2020r., poz. 1086) obowiązujących od 24 czerwca 2020r. do chwili obecnej.

W pierwszej z tych ustaw art. 86§1 k.k. wskazywał, że:

- *sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając jednak 540 stawek*

dziennych grzywny, 18 miesięcy ograniczenia wolności albo 15 lat pozbawienia wolności; kara łączna grzywny określonej w art. 71§1 nie może przekraczać 180 stawek dziennych - jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności oraz nie może przekraczać 90 stawek dziennych - jeżeli jest ona związana z zawieszeniem wykonania kary ograniczenia wolności.

Nowelizacja z 2015r. zmieniła ten stan prawny, między innymi, przyjmując w art. 85§2 k.k., że

- podstawą orzeczenia kary łącznej są wymierzone i podlegające wykonaniu (...) w całości lub w części kary lub kary łączne za przestępstwa.

Natomiast nowelizacja z 2020r przywróciła pierwotne zasady orzekania kary łącznej z tym, że w art. 86§1 k.k. wskazano, iż:

- sąd wymierza karę łączną w granicach powyżej najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy.

Jak wynika z uzasadnienia wyroku łącznego zapadłego w niniejszej sprawie, Sąd Rejonowy rozważał jedynie drugi i trzeci z przedstawionych stanów prawnych. W tym kontekście doszedł do słusznego wniosku, że trzeci z zaprezentowanych stanów prawnych nie pozwalał na przyjęcie zasady pełnej absorpcji przy orzekaniu kary łącznej (*wymierza karę łączną w granicach **powyżej** najwyższej z kar*).

Rzecz jednak w tym, że zarówno pierwszy jak i drugi stan prawny pozwalał na stosowanie pełnej absorpcji. W tym więc sensie oba była w tym samym stopniu korzystne dla skazanego. Główna różnica natomiast pomiędzy tymi stanami sprowadzała się do tego, że drugi z nich, stwarzał możliwość łączenia jedynie tych kar, które nadal **podlegają wykonaniu**.

W niniejszej sprawie zatem, w oparciu o stan prawny obowiązujący w latach 2015 – 2020, możliwe było wymierzenie tylko takiej kary łącznej, jak orzeczona w wyroku łącznym Sądu Rejonowego, bowiem kary z wyroków opisanych w pkt 2 i 3 zostały już wykonane.

Sądy obu instancji nie dostrzegły jednak tego, że również stan prawny obowiązujący przed dniem 1 lipca 2015r. pozwalał zarówno na łączenie kar podlegających wykonaniu, jak i kar już wykonanych, a także orzekanie kary łącznej na zasadzie pełnej absorpcji. W oparciu zatem o ten stan prawny również możliwe było połączenie węzłem kary łącznej kar opisanych w pkt 4 i 5 części wstępnej wyroku

łącznego i nie było tu ograniczeń ustawowych co do wyboru sposobu ich łączenia (absorpcja, asperacja, kumulacja).

Zauważyć jednak jednocześnie wypada, że stan prawny obowiązujący w latach 2015 -2020 nie był dla skazanego mniej korzystny. W realiach niniejszej sprawy nie było bowiem możliwości (bez względu na to, który stan prawny zostałby zastosowany) wydania orzeczenia korzystniejszego (względniejszego) dla skazanego niż to, które zapadło w wyroku z 8 lutego 2023r. (sygn. akt VIII K 474/22) – przy zastosowaniu pełnej absorpcji łączonych kar. Ewentualne uchybienie zatem w tym względzie (wyborze właściwego stanu prawnego) nie miało żadnego wpływu na treść wydanego wyroku łącznego, co jest jednym z warunków skuteczności skargi kasacyjnej (art. 523§1 k.p.k.).

Odmienne natomiast wygląda sytuacja co do możliwości połączenia węzłem kary łącznej kar z wyroków opisanych w pkt 2 i 3.

Sądy obu instancji, ale i obrona, nie dostrzegły, że w niniejszej sprawie, do rozstrzygnięcia temporalnej kolizji ustaw, nie ma zastosowania art. 4§1 k. k. ze względu na to, że sposób rozstrzygnięcia tej kolizji został uregulowany w przepisach przejściowych ustawy z dnia 20 lutego 2015r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw w art. 19 ust.1, w którym wskazano, że: *przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu nadanym tą ustawą nie stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, chyba że zachodzi potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem po dniu jej wejścia w życie.*

Oznacza to, że przepis art. 19 ust. 1 tej ustawy wyłączał stosowanie art. 4§1 k.k. wtedy, gdy wszystkie kary objęte postępowaniem o wydanie wyroku łącznego zostały prawomocnie orzeczone do dnia 30 czerwca 2015r. (przepis art. 4§1 k.k. miał zastosowanie tylko wówczas, gdy chociażby jedna z łączonych kar orzeczona została prawomocnie po dniu 30 czerwca 2015 r. <vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2022 r. w sprawie sygn. akt V KK 158/22>).

W tej sytuacji przepisy cytowanej ustawy z 2015r. nie mogły mieć zastosowania do łączenia kar za czyny opisane w pkt 2 i 3, skoro kary te prawomocnie orzeczone zostały przed dniem 30 czerwca 2015r.

Niczego w tej sytuacji nie zmieniła kolejna nowelizacja z 2020r. gdyż omawiana sytuacja kolizyjna została w niej uregulowana w analogiczny sposób – w art. 81 ust 1 i 2 wskazano, że *„przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu dotychczasowym, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a przepisy rozdziału IX brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy”*.

Skoro zatem wykluczone zostało w przedmiotowej sytuacji stosowanie przepisów obowiązujących po 2015r. oraz badanie względności ustaw w oparciu o art. 4§1 k.k., jedynymi przepisami, które mogły mieć zastosowanie do łączenia kar opisanych w pkt 2 i 3 (za czyny popełnione w latach 2002 i 2003) były te, które obowiązywały przed dniem 1 lipca 2015r. I to te przepisy winny zastosować Sądy rozpoznające niniejszą sprawę. Tak jak domagała się tego obrona.

Na koniec wypada jeszcze zauważyć, że nie sposób zgodzić się z twierdzeniem przedstawionym przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu swego wyroku, że *„zasadą jest orzekanie w jednym wyroku o całości na jednym systemie prawnym”*.

Taka zasada w polskiej procedurze karnej w odniesieniu do wyroków łącznych, w sytuacji, gdy miałyby dojść w tym wyroku do orzeczenia więcej niż jednej kary łącznej, nie istnieje. Możliwość łączenia za pomocą kary łącznej kar jednostkowych wymierzonych w odrębnych wyrokach jest bowiem wyłącznie konsekwencją tego, że przypisane przestępstwa pozostają ze sobą w realnym zbiegu (za wyjątkiem sytuacji łączenia kar wynikającej z przepisów obowiązujących w latach 2015 – 2020, bo tu kryterium była wykonalność kar, a nie pozostawianie przestępstw w zbiegu realnym).

Stan prawny winien zatem być określony dla każdego, odrębnego, realnego zbiegu przestępstw i na tej podstawie winna zostać orzeczona każda kara łączna. Okoliczność czy każda z tych kar łącznych jest orzekana w jednym wyroku, czy też w wielu wyrokach nie ma tu istotniejszego znaczenia. Wszak sytuacja prawna skazanego powinna być stabilna i nie może zależeć od tego, czy za popełnione przestępstwa ostatecznie odpowie w jednym czy kilku wyrokach. Rodziłoby to pole do daleko idących manipulacji, choćby zakresem składanych wniosków o wydanie wyroków łącznych.

Mając na względzie wszystkie omówione względy, Sąd Najwyższy orzekł o uchyleniu pkt 2 zaskarżonego wyroku w zakresie w jakim utrzymano nim w mocy pkt III wyroku łącznego Sądu Rejonowego - umarzający postępowanie.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy raz jeszcze powinien rozważyć zarzuty podniesione w apelacji obrony i dokonać ponownej prawnej oceny możliwości połączenia kar opisanych w pkt 2 i 3 części wstępnej wskazanego wyroku łącznego.

Przewodniczący: SSN Dariusz Kala

Sędziowie: SN Jerzy Grubba

SN Michał Laskowski

[WB]

[a.ł.]